

พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพในยุคที่ 5 : สิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล

The Evolution of the Rights and Freedoms in the 5th Era:

The Personal Rights and Freedoms

บรรเจิด สิงคะเนติ*

Banjerd Singkaneti

วันที่รับบทความ 30 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 2 ตุลาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ 15 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้เปลี่ยนผ่านมาแล้ว 4 ยุค จากสิทธิและเสรีภาพทางความเชื่อ มาสู่สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ, สิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตย และสิทธิและเสรีภาพในทางสังคม การเปลี่ยนแปลงสิทธิในแต่ละยุคนั้นล้วนมีปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิทธิและเสรีภาพในแต่ละยุคสมัย เฉกเช่นเดียวกับการเปลี่ยนผ่านจากยุคที่ 4 ไปสู่ยุคที่ 5 ย่อมเกิดจากความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อทั้งโลกอย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเข้ามาของระบบ digital (2) การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต (Life Style) ของคนรุ่นใหม่และ (3) การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ความเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการนี้ส่งผลให้ “สิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล” กลายเป็นสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ด้วยเหตุนี้การทำความเข้าใจถึงสิทธิและเสรีภาพในยุคที่ 5 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องพิจารณาถึงหน้าที่ของรัฐที่มีต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง กล่าวคือ สิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ซึ่งเป็นการสัมพันธ์หลายฝ่าย กล่าวคือ รัฐ, บุคคล, สังคม ซึ่งเรียกร้องหน้าที่โดยเฉพาะของบุคคลที่มีต่อบุคคลและของบุคคลที่มีต่อสังคมค่อนข้างมาก อาจกล่าวได้ว่า สิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่เรียกร้องหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น และต่อสังคมกลายเป็นหัวใจสำคัญของสิทธิในยุคที่ 5 และนี่คือความเปลี่ยนแปลงประการสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่

คำสำคัญ : สิทธิในยุคที่ 5, สิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล

* ศาสตราจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ที่อยู่ : คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เลขที่ 148 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

E-mail : bsingkaneti@gmail.com

Abstract

Rights and freedoms have evolved over time which can be distinguished into four periods, from the right and freedom of belief to economic, democratic and social rights and freedoms. The changes of rights taking place in each period were driven by a changing world and societies. Likewise, the transition from the fourth era to the fifth era has been driven by the following factors: (1) technological change, especially digital system (2) new generation lifestyle and (3) outbreaks of emerging diseases. Privacy is claimed to be the right and freedom most affected by the abovementioned factors. Therefore, it is crucial to consider duties of states owed to their citizens' rights and freedoms in order to have a better understanding of rights and freedoms in the fifth era. An individual's duties that have changed significantly in the new era. Rights and freedoms in the new era can be described as multi-relationships of states, individuals and societies which require specific duties owed by individuals to other individuals and duties owed by individuals to societies. It can be argued that duties owed by individuals to other individuals and duties owed by individuals to societies has become a key component of the fifth era. This is a huge change of rights and freedoms in the new era.

Keywords: the fifth era of rights, personal rights and freedoms

1. บทนำ

สิทธิและเสรีภาพของมนุษย์นั้นมีลักษณะเป็นพลวัตกล่าวคือ มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละยุค ซึ่งสิทธิและเสรีภาพนั้นได้มีพัฒนาการมาแล้ว 4 ช่วง¹ คือ **ช่วงที่หนึ่ง** (ศตวรรษที่ 16 - 17) สิทธิและเสรีภาพในทางความเชื่อ(ศาสนา) สืบเนื่องมาจากสงครามทางศาสนาหรือความเชื่อของมนุษย์ ทำยี่ที่สุดพัฒนามาสู่การเป็นรัฐฆราวาส (secular state) และความเชื่อเป็นเรื่องเสรีภาพของบุคคล **ช่วงที่สอง** (ศตวรรษที่ 17 - 18) สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ สิทธิและเสรีภาพในช่วงนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการล่มสลายของสังคมฟิวดัล (Feudal) ในยุโรปทำให้บุคคลที่เคยเป็นไพร่ในที่ดินที่ต้องขึ้นอยู่กัอำนาจของผู้เป็นเจ้าของที่ดินได้กลายเป็นเสรีชน เมื่อบุคคลเหล่านี้กลายเป็นบุคคลที่มีความอิสระฐานของสิทธิและเสรีภาพในช่วงนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิในทางเศรษฐกิจ เช่น กรรมสิทธิ์ในที่ดิน เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการทำข้อตกลง ฯลฯ **ช่วงที่สาม** (ศตวรรษที่ 19) สิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง สิทธิและเสรีภาพในช่วงนี้เป็นผลมาจากการที่เกิดขึ้นชั้นกลางมากขึ้น เมื่อชนชั้นกลางเริ่มเข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจแล้วต่อมาชนชั้นกลางเริ่มเรียกร้องเข้ามามีบทบาทในเรื่องการเมืองการปกครอง สิทธิและเสรีภาพในช่วงนี้อาจเรียกว่า “สิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตย” สิทธิและเสรีภาพในช่วงนี้ ได้แก่ เสรีภาพในการรวมกัน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุม ฯลฯ **ช่วงที่สี่** (ศตวรรษที่ 20) สิทธิและเสรีภาพในทางสังคม ในช่วงนี้เป็นผลมาจากการต่อสู้ของแนวคิดทางการเมืองระหว่างฝ่ายเสรีนิยมกับฝ่ายสังคมนิยม ประกอบกับภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำไปทั่วโลก สิทธิในช่วงนี้จึงเป็นการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น สิทธิในการมีงานทำ สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการเรียน สิทธิในการมีที่อยู่อาศัย ฯลฯ จวบถึงปัจจุบันนี้โลกได้ผ่านยุคสงครามเย็นไปแล้ว สภาพการณ์ของสิทธิและเสรีภาพในปัจจุบันจึงแตกต่างไปจาก 4 ช่วงที่ผ่านมา หากกล่าวโดยสรุป สภาพการณ์ของสิทธิและเสรีภาพในแต่ละช่วงนั้นเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมแล้วการที่มนุษย์จะดำรงอยู่ในสังคมตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น “สิทธิและเสรีภาพ” ในเรื่องใดเป็น “สิทธิและเสรีภาพ” แห่งยุคสมัยในช่วงนั้น ๆ หากจะกล่าวโดยสรุปถึง 4 ช่วงที่ผ่านมาดังนี้ (1) สิทธิและเสรีภาพในทางความเชื่อ (2) สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ (3) สิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง และ (4) สิทธิและเสรีภาพในทางสังคม สำหรับสิทธิในยุคที่ 5 (ศตวรรษที่ 21) นั้นอาจเรียกว่า “สิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล”

สำหรับสิทธิและเสรีภาพในยุคที่ 5 นี้จะกล่าวถึง 1. ความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล 2. สิทธิในทางส่วนบุคคลภายใต้สถานการณ์ของความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม และ 3. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในทางส่วนบุคคลในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

¹ Albert Bleckmann, *Staatsrecht II – Die Grundrecht*, (4th edn, Carl Heymanns Verlag KG 1997) 4.

1. ความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

อะไรกำลังจะเกิดขึ้นกับโลกใบนี้ในศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดที่อาจนำไปสู่ประเด็นข้อพิจารณาที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพนั้นมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1.1 ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และ 1.2 ความเปลี่ยนเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต (life style) ของคนในสังคม 1.3 การระบาดของโรคอุบัติใหม่ (epidemic) ซึ่งในที่นี่จะได้กล่าวรายละเอียดเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทั้งสองประการดังกล่าว

1.1 ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงในทางเทคโนโลยีจะมีบทบาทอย่างสำคัญที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างใหญ่หลวงไม่ว่าในเรื่องของการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วไป มิติในทางเศรษฐกิจ มิติในทางสังคม รวมไปถึงมิติในทางการเมือง Yuval Noah Harari เป็นบุคคลหนึ่งที่ศึกษาและพยายามให้ภาพของความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในหนังสือของเขาเรื่อง “21 Lessons for the 21 Century” (21 บทเรียนสำหรับศตวรรษที่ 21)² ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านทั่วโลก Yuval Noah Harari กล่าวว่าเราต้องเผชิญหน้ากับการปฏิวัติแฝดคือ การปฏิวัติเทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology revolution) หรือ infotech³ และการปฏิวัติเทคโนโลยีชีวภาพ (biotechnology revolution) หรือ biotech⁴ ซึ่งทำให้เกิดความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่สปีชีส์ของเราเคยเผชิญหน้ามา การผนวกระหว่างอินโฟเทค (infotech) และไบโอเทค (biotech) อาจทำให้คนพันล้านคนตกงานและบ่อนเซาะทั้งเสรีภาพและความเท่าเทียม อัลกอริทึมบิ๊กเดต้า (Big Data algorithm)⁵ อาจจะกลายเป็นเผด็จการดิจิทัลที่ทำให้อำนาจทั้งมวลตกไปอยู่ในเงื้อมมือของผู้นำจำนวน

² ยูวัล โนอาห์ แฮรารี, 21 บทเรียนสำหรับศตวรรษที่ 21 21 Lessons for the 21 Century (สำนักพิมพ์อิปซี 2562)

³ Infotech หมายถึง “เทคโนโลยีในการรวบรวมข้อมูล การจัดเก็บอย่างมีระบบ การเรียกหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว การประมวลผล การวิเคราะห์ผลที่ได้จากการประมวลผลนั้น รวมไปถึงการเน้นในเรื่องการแสดงผล และประชาสัมพันธ์สารสนเทศนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้ที่นำไปใช้ต่อไป ตลอดไปจนถึงการสื่อสารข้อมูลนั้นไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ด้วย ว่ากันว่า IT กำลังจะก้าวเข้ามาแทนวิชา MIS (management information system) เพราะมีขอบเขตกว้างขวางกว่ามาก สรุปสั้น ๆ ได้ว่าเป็นเหมือนการนำวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ (computer science) รวมกับนิเทศศาสตร์ (mass communications)” Sanook, ‘ความหมายจากพจนานุกรมคำศัพท์คอมพิวเตอร์: Information Technology’

<<https://dictionary.sanook.com/search/dict-computer/information-technology>> สืบค้นวันที่ 7 ธันวาคม 2564

⁴ biotech หมายถึง “เทคโนโลยีที่นำเอาความรู้ในด้านต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับสิ่งมีชีวิต, ชิ้นส่วนของสิ่งมีชีวิต, ผลผลิตของสิ่งมีชีวิต เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ ทั้งในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตร, ด้านอาหาร, ด้านสิ่งแวดล้อม, ด้านการแพทย์ ฯลฯ” Tisco, ‘ไบโอเทคโนโลยี คืออะไร?’ (Tisco, 11 พฤษภาคม 2563)

<<https://www.tisco.co.th/th/advisory/what-is-biotechnology.html>> สืบค้นวันที่ 7 ธันวาคม 2564

⁵ อัลกอริทึม (algorithm) คือ ขั้นตอนวิธีการทางคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่ใช้แก้โจทย์ปัญหาบางอย่างโดยจำเพาะ มักจะอาศัยการคำนวณ การประมวลผลข้อมูล และการใช้หลักตรรกะในการแก้ปัญหาอย่างอัตโนมัติ ส่วนบิ๊กเดต้า (Big Data) หมายถึง ชุดข้อมูลขนาดใหญ่และซับซ้อนเกินกว่าจะคำนวณด้วยซอฟต์แวร์ประมวลผลที่ใช้กันอยู่ทั่วไป มีลักษณะสำคัญ 3 อย่าง คือ ต้องมีปริมาณข้อมูลมหาศาล มีความแตกต่างหลากหลายของข้อมูลสูง และมีความเร็วในการเกิดข้อมูลใหม่ๆ มาก, อ้างอิงจอร์จโดยผู้แปลในหนังสือ ยูวัล โนอาห์ แฮรารี, 21 บทเรียนสำหรับศตวรรษที่ 21 21 Lessons for the 21 Century (สำนักพิมพ์อิปซี 2562) 19.

หยิบมือ ขณะที่คนส่วนใหญ่ต้องทนทุกข์จากสิ่งที่ย่ำแย่กว่าการถูกลอกใช้ประโยชน์มาก นั่นก็คือกลายเป็นคนถูกละเลย⁶ อะไรจะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติเทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology revolution) และการปฏิวัติเทคโนโลยีชีวภาพ (biotechnology revolution) ปัจจุบันการไหลมาบรรจบของการปฏิวัติที่ยิ่งใหญ่สองรูปแบบในด้านหนึ่งนักชีววิทยากำลังถอดรหัสความลึกลับของร่างกายมนุษย์ ในเวลาเดียวกันนักวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์กำลังช่วยให้ได้อำนาจการประมวลผลข้อมูลที่เราไม่เคยทำได้มาก่อน เมื่อการปฏิวัติไบโอเทคผนวกรวมเข้ากับการปฏิวัติอินโฟเทค ก็จะทำให้เกิดอัลกอริทึมที่บิกเดต้าซึ่งสามารถติดตามและเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกดีเกินกว่าที่เราเองจะทำได้ ด้วยเหตุนี้อำนาจอันชอบธรรมจึงอาจจะย้ายจากมนุษย์ไปสู่คอมพิวเตอร์ เรื่องนี้กำลังเกิดขึ้นแล้วในสาขาการแพทย์ ในเวลาเพียงอีกไม่กี่ทศวรรษ อัลกอริทึมที่บิกเดต้าจะสามารถให้กระแสข้อมูลไบโอเมตริกการติดตามสภาพสุขภาพของเราอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 24 ชั่วโมง 7 วันต่อสัปดาห์ระบบดังกล่าวสามารถตรวจพบแม้แต่อาการเริ่มต้นมาก ๆ ของการเป็นไข้หวัดใหญ่ มะเร็ง หรืออัลไซเมอร์ นานก่อนที่เรารู้สึกว่ามีความผิดปกติเกิดขึ้นกับร่างกาย จากนั้นระบบนี้ก็จะสามารถแนะนำการรักษา อาหาร และวิถีปฏิบัติตนที่เหมาะสมซึ่งออกแบบมาอย่างจำเพาะกับสภาพร่างกาย ดีเอ็นเอ และบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของเราแต่ละคน⁷ จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เองที่ Yuval Noah Harari กล่าวว่า ผู้ครอบครองข้อมูลคือผู้ครอบครองอนาคต และมีคำถามว่าใครกันที่เป็นเจ้าของข้อมูล (who owns the data ?)⁸ ในยุคโบราณ ผืนแผ่นดินเป็นสินทรัพย์ที่มีความสำคัญมากที่สุด การเมือง คือเรื่องการต่อสู้เพื่อควบคุมผืนแผ่นดิน และหากที่ดินมากเกินไปตกอยู่ในมือคนน้อยเกินไป สังคมจะแตกแยกออกเป็นพวกชนชั้นสูงกับสามัญชน ในยุคสมัยใหม่ เครื่องจักรและโรงงานมีความสำคัญมากกว่าที่ดิน และการต่อสู้ทางการเมืองพุ่งเป้าไปที่การควบคุมวิธีการผลิตสิ่งต่าง ๆ สังคมจึงแตกแยกออกเป็นพวกทุนนิยมกับพวกกรรมมาชีพ ในยุคปัจจุบัน (ในศตวรรษที่ 21) ข้อมูลจะลดความสำคัญของทั้งที่ดินและเครื่องจักรกลในฐานะสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุด และการเมืองก็จะเป็นเรื่องของ การต่อสู้เพื่อควบคุมการไหลเวียนของข้อมูล หากข้อมูลตกไปอยู่ในมือของคนเพียงจำนวนน้อย มนุษยชาติจะแตกออกเป็นสปีชีส์ที่แตกต่างกัน การแข่งขันเพื่อให้ได้ข้อมูลเริ่มต้นไปแล้ว นำโดยยักษ์ใหญ่ด้านข้อมูล เช่น กูเกิล เฟซบุ๊ก ไป่ตู้ และเทนเซ็นต์ บริษัทยักษ์ใหญ่เหล่านี้ดูเหมือนจะรับเอาแบบจำลองธุรกิจแบบ “การค้าตามความสนใจ” (attention merchants) พวกเขาดึงดูดความสนใจของเราด้วยการให้เปล่าให้กับเราทั้งข้อมูล บริการและความบันเทิง ซึ่งธุรกิจที่แท้จริงของบริษัทยักษ์ใหญ่เหล่านี้มีได้อยู่ที่การขายโฆษณาแต่อย่างใด หากแต่อยู่ที่การได้รวบรวมข้อมูลมหาศาลเกี่ยวกับเรา ในระยะยาวแล้วการนำข้อมูลที่มากมายมารวมกับอำนาจการคำนวณที่มากพอจะทำให้บริษัทยักษ์ใหญ่ด้านข้อมูลสามารถล่วงความลับของชีวิตที่ดำมืดที่สุดได้ สงครามครั้งใหญ่ระหว่างสุขภาพกับความเป็นส่วนตัวซึ่งอาจจะเชื่อมโยงกับเรื่องการประกันชีวิตและบริการด้านสุขภาพ เมื่อข้อมูลไหลออกจากร่างกายและสมองของเรามากขึ้นเรื่อย ๆ ผ่านทางเซ็นเซอร์ไบโอเมตริกไปยังเครื่องจักรที่ชาญฉลาด ก็เป็นเรื่องง่ายที่หน่วยงานรัฐบาลจะรู้จักคุณ ควบคุมคุณ และตัดสินใจในนามของคุณ

⁶ เฟ็งอ้าง 19.

⁷ เฟ็งอ้าง 85.

⁸ เฟ็งอ้าง 119.

สำหรับคำถามหลักสำหรับประเด็นนี้น่าจะเป็นว่า ใครเป็นเจ้าของข้อมูลกันแน่ ? ข้อมูลเกี่ยวกับดีเอ็นเอของผม สมอของผม และชีวิตของผม ควรจะเป็นของผมของรัฐบาล ของบริษัท หรือของมนุษย์โดยรวมกันแน่ ?⁹

นอกจากนี้ Yuval Noah Harari ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของมนุษยชาติไว้ในหนังสือ Homo Deus, A Brief History of Tomorrow โดยสรุปว่า ลัทธิข้อมูลนิยมประกาศว่าเอกภพประกอบด้วยข้อมูลที่ไหลเวียน และคุณค่าของปรากฏการณ์หรือรูปธรรมใด ๆ ถูกกำหนดจากผลงานในการประมวลผลข้อมูลของมัน ลัทธิข้อมูลนิยมได้พลิกพีระมิดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมกลับด้านเสีย ตราบถึงปัจจุบันข้อมูลถูกมองเป็นเพียงก้าวแรกในห่วงโซ่แสนยาวของกิจกรรมด้านความรู้ มนุษย์เคยเข้าใจว่าเราต้องกลั่นข้อมูล (data) ให้ออกมาเป็นสารสนเทศ (information) จากสารสนเทศเป็นความรู้ (knowledge) และจากความรู้เป็นปัญญา(wisdom) อย่างไรก็ตาม นักข้อมูลนิยมเชื่อว่ามนุษย์ไม่สามารถรับมือกับกระแสข้อมูลมหาศาลได้อีกต่อไป เพราะพวกเขาไม่สามารถกลั่นข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ มิพักต้องพูดถึงความรู้หรือปัญญาเลย ดังนั้น งานประมวลผลข้อมูลจึงสมควรมอบหมายให้แก่อัลกอริทึมอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ซึ่งมีขีดความสามารถล้ำกว่าสมองมนุษย์มากนัก ในทางปฏิบัติแล้ว นี่หมายความว่านักข้อมูลนิยมกำลังสงสัยในความรู้และปัญญาของมนุษย์ และอยากมอบความไว้วางใจแก่บิกเดต้าและอัลกอริทึมคอมพิวเตอร์มากกว่า¹⁰

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะการปฏิวัติเทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology revolution) และการปฏิวัติเทคโนโลยีชีวภาพ (biotechnology revolution) จะนำไปสู่การเปลี่ยนยุคสมัยแห่งอำนาจ ซึ่งในศตวรรษที่ 21 ข้อมูลกลายเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุด

1.2 ความเปลี่ยนที่เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต (life style) ของคนในสังคม ความเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต (life style) ของคนในสังคมหรือการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นมาจากหลายปัจจัยซึ่งอาจกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ก. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบ digital มีบทบาทอย่างสำคัญในการเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าในเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร, ระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะการค้าขายทางออนไลน์, พฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้คน, การแสดงความคิดเห็นของบุคคลในโลกโซเชียล เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าระบบ digital หรือเทคโนโลยีเหล่านี้มีอิทธิพลที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนทั้งโลก

ข. ประเด็นเรื่องเพศสภาพ เรื่องเพศสภาพกลายเป็นประเด็นที่มีบทบาทและเกิดการเรียกร้องไปทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะในบรรดาประเทศฝ่ายเสรีทั้งหลาย สังคมได้เดินมาถึงจุดที่สังคมมีการเปิดกว้างทางความคิดมากขึ้น ปัจจุบันนี้กลุ่ม LGTB ได้รับการยอมรับมากขึ้นในประเทศต่าง หลายประเทศมีการแก้ไขกฎหมายให้การสมรสเป็นเรื่องของบุคคลสองคน บางประเทศมิได้แก้กฎหมายการสมรสแต่ได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนชีวิตสามารถใช้ชีวิตสร้างครอบครัวร่วมกันได้ การแปลงเพศจากชายเป็นหญิงหรือหญิงเป็นชาย สังคมให้การยอมรับมากขึ้นว่าเป็นเรื่องสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลนั้น ๆ นับวันข้อเรียกร้องของกลุ่ม LGTB

⁹ เพิ่งอ้าง 122.

¹⁰ ยูวัล โนอาห์ แฮรารี, *โฮโมเดอุส ประวัติย่อของวันพรุ่งนี้: Homo Deus A Brief History of Tomorrow* (สำนักพิมพ์ปีซี 2562) 472.

เริ่มตั้งขึ้นเป็นลำดับประกอบทัศนคติของสังคมโดยรวมเริ่มเปิดกว้างขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงถือว่าเป็น movement สำคัญที่จะผลักดันไปสู่การเปลี่ยนแปลงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไปสู่ยุคใหม่ ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป

1.3 การระบาดของโรคอุบัติใหม่ (epidemic) การระบาดของโรคอุบัติใหม่ในกรณีของ covid-19 นั้นส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อประชากรทั้งโลก ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงตลอดถึงการดำเนินวิถีชีวิตของผู้คนอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาสู่การเกิดขึ้นของการดำเนินตามวิถีชีวิตใหม่ (new normal) ในมิติต่าง ๆ หลายพื้นที่เกิดการต่อต้านคัดค้านมาตรการของการดำเนินตามวิถีชีวิตใหม่ เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างทางสังคม work from home เป็นต้น

เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563 ชาวเยอรมันซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนประมาณ 17,000 คน เดินทางในกรุงเบอร์ลินเมื่อวันเสาร์ที่ผ่านมา เพื่อต่อต้านมาตรการที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อป้องกันการระบาดของโควิด-19 รวมถึงการสวมหน้ากากในที่สาธารณะ โดยอ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตำรวจเยอรมันระบุว่าผู้เข้าร่วมการประท้วงมีทั้งกลุ่มแนวคิดเสรีนิยม กลุ่มสนับสนุนรัฐธรรมนูญ และกลุ่มต่อต้านการฉีดวัคซีน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาวยุโรปขวาจัดที่โบกธงสัญลักษณ์จักรวรรดิเยอรมนีสีขาวดำและแดง และถือป้ายต่อต้านการสวมหน้ากากด้วย การประท้วงครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากนายไมเคิล บอลเว็ก นักธุรกิจและนักการเมืองผู้ลงแข่งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสตวร์ทการ์ท ได้ออกมารณรงค์ต่อต้านการสวมหน้ากากในที่สาธารณะ พร้อมปลุกระดมให้ประชาชนจำนวนมากต่อต้านมาตรการดังกล่าวของรัฐบาล ด้านนักการเมืองเยอรมนีส่วนใหญ่ต่างออกมาประณามการกระทำของนายบอลเว็กและกลุ่มผู้ประท้วงที่ออกมาชุมนุมโดยไม่สวมหน้ากากและไม่เว้นระยะห่างทางสังคม โดยระบุว่าเป็นการก่ออันตรายต่อสุขภาพประชาชนและทำลายความสำเร็จของประเทศในการควบคุมการระบาดครั้งนี้ เวลานี้เยอรมนีมีผู้ติดเชื้อสะสมกว่า 200,000 ราย และเสียชีวิตมากกว่า 9,000 ราย แต่ตัวเลขผู้ติดเชื้อเริ่มสูงขึ้นอีกครั้งหลังจากที่รัฐบาลผ่อนคลายมาตรการล็อกดาวน์ ในสถานการณ์ปัจจุบันที่การแพร่ระบาดของไวรัส covid-19 ยังคงแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง ยุโรปกำลังเผชิญกับการระบาดระลอกใหม่ที่ส่งผลให้หลายรัฐบาลเตรียมออกมาตรการบังคับให้ผู้คนเข้ารับการฉีดวัคซีน เพื่อบรรเทาการระบาด ในหลายประเทศแม้แนวคิดนี้จะยังเป็นเพียงร่างกฎหมาย แต่ที่ผ่านมาทางการได้บังคับใช้มาตรการหลายอย่างที่กระทบต่อกลุ่มคนที่ไม่ฉีดวัคซีน เช่น ห้ามพวกเขาใช้ร้านอาหาร หรือเข้าสถานที่สาธารณะ ไปจนถึงสั่งล็อกดาวน์เฉพาะคนกลุ่มนี้สุดสัปดาห์ที่ผ่านมา (พฤศจิกายน 2564) จึงทำให้เกิดการต่อต้านจากผู้คนจำนวนหนึ่งที่ต้องการให้สิทธิในการรับวัคซีนหรือไม่ยังคงเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่เจ้าตัวสามารถตัดสินใจได้เอง¹¹

จากสภาพการณ์ทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้นนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่เข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างยิ่งกับ “สิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล” ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

¹¹ PPTVHD, <https://www.pptvhd36.com/news/A8/161972> สืบค้นวันที่ 7 ธันวาคม 2564

2. สิทธิในทางส่วนบุคคลภายใต้สถานการณ์ของความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม

ในหัวข้อนี้จะหยิบกรณีตัวอย่างของความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน และการระบาดของโรคอุบัติใหม่ และจากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาสู่ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล โดยมีกรณีตัวอย่าง ดังนี้

กรณีที่ 1 โจทก์เป็นมารดาของผู้เสียชีวิต นางสาว LW อายุ 15 ปี และเป็นทายาทผู้มีสิทธิสืบทอดมรดกพร้อมกับบิดาของผู้เสียชีวิต จำเลยคือผู้ดูแลระบบเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งสมาชิกรับไปใช้ในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล ในปี พ.ศ. 2554 ลูกสาวขอโจทก์ได้ลงทะเบียนสร้างบัญชีในระบบเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ของจำเลยตอนอายุ 14 ปี ซึ่งลูกสาวของโจทก์ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองในการลงทะเบียน ต่อมาลูกสาวของโจทก์เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2555 โดยอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นที่รถไฟใต้ดิน หลังจากการเสียชีวิตของลูกสาวโจทก์ โจทก์พยายามที่จะเข้าระบบเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ของจำเลยโดยอาศัยบัญชีของลูกสาว แต่โจทก์ไม่สามารถเข้าสู่ระบบสื่อสังคมออนไลน์ได้เนื่องจากจำเลยได้ดำเนินการปิดบัญชีของลูกสาวโจทก์แล้ว ซึ่งการปิดบัญชียังทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถเข้าสู่ระบบได้ถึงแม้ว่าผู้ใช้จะมีรหัสผู้ใช้ของเจ้าของบัญชีก็ตาม อย่างไรก็ตาม ข้อมูลของเจ้าของบัญชียังคงอยู่ในระบบเครือข่ายเช่นเดิม

ดังนั้น โจทก์จึงยื่นคำฟ้องต่อจำเลยเพื่อเรียกร้องสิทธิการเข้าถึงบัญชีผู้ใช้ของลูกสาวโจทก์ให้กับทายาทผู้มีสิทธิสืบทอดมรดกโดยเน้นไปที่การเข้าถึงประวัติการสนทนาเป็นหลัก ทางฝ่ายโจทก์ยืนยันว่า ทายาทของผู้เสียชีวิตจำเป็นต้องเข้าถึงบัญชีผู้ใช้ของผู้เสียชีวิตเพื่อสืบสวนว่าลูกสาวมีความคิดที่จะฆ่าตัวตายหรือไม่ เพื่อป้องกันตัวเองจากการเรียกร้องค่าเสียหายขององค์การรถไฟใต้ดิน

ศาลยุติธรรมสูงสุดแห่งสหพันธ์ของเยอรมนีตัดสินว่าทายาทสามารถสืบทอดสัญญาผู้ใช้บัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของเจ้าของบัญชีเดิมได้ การตกทอดของสัญญาเป็นไปตามสิทธิการสืบทอดมรดกทั่วไป ซึ่งผู้ดูแลระบบเครือข่ายฯ ไม่สามารถห้ามทายาทในการเข้าสู่บัญชีและประวัติการสนทนาในบัญชียุติได้¹²

กรณีที่ 2 ในคดี Rosenbach v. Six Flag เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2562 ศาลสูงสุดได้พิพากษาถึงการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลไบโอเมตริก (Biometric Information Privacy Act) Plaintiff Stacy Rosenbach ผู้เป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลย Six Flag อ้างว่า จำเลยได้กระทำ การละเมิดข้อกำหนดของ BIPA โดย Six Flag ได้สแกนลายนิ้วมือลูกชายของเธอเพื่อจะได้เป็นส่วนหนึ่งของการซื้อตั๋วขึ้นเพื่อเข้าใช้บริการสวนสนุก โดยเธอระบุว่า ตามมาตรา 15 (B) กำหนดให้นิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาจะเก็บ รวบรวมข้อมูลหรือใช้ (1) ต้องแจ้งให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรว่าข้อมูลดังกล่าวกำลังถูก เก็บ รวบรวม หรือ ใช้อยู่ (2) ต้องอธิบายวัตถุประสงค์และระยะเวลาในการจัดเก็บอย่างชัดเจน (3) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลและในมาตรา 20 ยังได้ระบุอีกว่า บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการละเมิดภายใต้พระราชบัญญัตินี้สามารถเรียกคืนค่าเสียหายจากการแจ้งเพียงวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บลายนิ้วมือโดยไม่มีหนังสือแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ศาลจึงได้พบว่า การกระทำละเมิดดังกล่าวได้ละเมิดข้อกำหนด BIPA ไว้หลาย ประการ อาทิ การไม่ได้รับความยินยอมที่เหมาะสม การไม่ได้จัดให้มีมาตรการที่ได้สัดส่วนเพียงพอเพื่อป้องกันการถูกเปิดเผย ซึ่งการที่ไม่ได้เป็นไป

¹² BGH III ZR 183/17 (BGB Art. 1922 Abs. 1 und 2 Cl; TKG Art. 88; DS-GVO Art. 6 Abs. 1X)

ตามข้อกำหนดดังกล่าว ส่งผลให้เจ้าของข้อมูลไบโอเมตริกเกิดความทุกข์ใจอย่างยิ่งเป็นเหตุให้เกิดสิทธิทางศาลที่จะเรียกร้องให้ผู้กระทำการฝ่าฝืนข้อกำหนดดังกล่าวรับผิดชอบ แม้ว่าในความเป็นจริง ความเสียหายที่เป็นรูปธรรมจะยังมิได้เกิดขึ้นก็ตาม¹³

กรณีที่ 3 David Molak นักเรียนชาวอเมริกัน อายุ 16 ปี ถูกรุมด่าผ่านข้อความจากเพื่อนในโรงเรียนกลุ่มหนึ่งอยู่เสมอ และมีอยู่ครั้งหนึ่งเขาถูกเชิญเข้ากลุ่มแชทเพียงเพื่อมาถูกรุมด่าและขับไล่ออกจากกลุ่มแชทในอีก 2 นาที หลังจากนั้น David ได้ย้ายโรงเรียนนี้ แต่ผู้รังแกกลุ่มเดิมก็ยังตามก่อกวนในโลกโซเชียลอย่างไม่เลิกรา จากการที่ต้องทนกับความเจ็บปวดมานาน ทำให้ David ได้ตัดสินใจฆ่าตัวตาย ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2559¹⁴

กรณีที่ 4 มีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันเกิดขึ้นกับ 2 แปรณระดับโลก คือ Facebook กับ Netflix: เฟสบุ๊ก ถูกสั่งปรับเป็นเงิน 155,000 ล้านบาท (5 พันล้านยูเอส) ในข้อหา “บกพร่องการป้องกันข้อมูลความเป็นส่วนตัวผู้ใช้” (Settle Privacy Concern) จากคณะกรรมการการคุ้มครองการค้าสหรัฐ (Federal Trade Commission) : Netflix ปลอมสารคดีเรื่อง The Great Hack แอ็คชั่นโลก ออกมาในวันเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องราวการเปิดโปงบริษัท Cambridge Analytica บริษัทวิจัยข้อมูลเพื่อการเลือกตั้งที่ดึงข้อมูลส่วนตัวจากบัญชีผู้ใช้ Facebook จำนวน 87 ล้านบัญชีมาวิเคราะห์และสร้างโฆษณาทางการเมืองโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อาติ การเลือกตั้งประธานาธิบดีทรัมป์ การถอนตัวของอังกฤษจากสหภาพยุโรป Brexit The Great Hack ดำเนินเรื่องโดย David Carroll ผู้ฟ้อง Cambridge Analytica และ Britanny Kaiser อดีตผู้อำนวยการของ Cambridge Analytica ที่ร่วมกันแฉบริษัทและเกี่ยวโยงกับ Facebook¹⁵

กรณีที่ 5 คณะกรรมการการสอบข้อเท็จจริงของสภาสามัญของอังกฤษ เรียกตัว มาร์ค ซัคเคอร์เบิร์ก ผู้ก่อตั้งและซีโอโอเฟซบุ๊ก เข้าให้หลักฐานกรณีบริษัทที่ปรึกษาด้านการเมือง เคมบริดจ์ อนาลิติกา (Cambridge Analytica) ถูกกล่าวหาว่าข้อมูลผู้ใช้เฟซบุ๊กกว่า 50 ล้านคนไปใช้เพื่อชักจูงผลโหวตการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ เมื่อปี 2016 เดเมียน คอลลินส์ ประธานกรรมการการสอบสวนเรื่องข่าวลวง กล่าวว่า ที่ผ่านมา ผู้บริหารของเฟซบุ๊กคนอื่น ๆ นอกจาก มาร์ค ซัคเคอร์เบิร์ก ได้เข้ายื่นหลักฐานแล้ว แต่เมื่อคณะกรรมการฯ ถามว่าบริษัทต่าง ๆ ได้ข้อมูลมาจากเฟซบุ๊กได้อย่างไร และบริษัทเหล่านั้นได้ข้อมูลไปโดยได้รับคำยินยอมจากเฟซบุ๊กหรือไม่ เจ้าหน้าที่ของบริษัทก็แสดงท่าทีว่าประเด็นนี้ไม่มีความเสี่ยงอะไร และทำให้คณะกรรมการฯ เข้าใจผิด นายคอลลินส์ ระบุว่า ตอนนี้ อยากจะได้ยินจากผู้บริหารที่มีความน่าเชื่อถือพอ และหวังว่าจะเป็น มาร์ค ซัคเคอร์เบิร์ก โดยวางกรอบเวลาให้นายซัคเคอร์เบิร์กตอบรับภายในวันที่ 26 มีนาคม ขณะนี้ นางเอลิซาเบธ เดนแฮม กรรมการด้านสารสนเทศสหราชอาณาจักร กำลังดำเนินการสอบสวนข้อกล่าวหาว่า เคมบริดจ์ อนาลิติกา (Cambridge Analytica) ใช้ข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้เฟซบุ๊กกว่า 50 ล้านคน ในการชักจูงผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ เมื่อปี 2016 เธอบอกต่อว่าจะ

¹³ Rosenbach v. Six Flags Entertainment Corporation

<<https://courts.illinois.gov/Opinions/SupremeCourt/2019/123186.pdf>> accessed 23 November 2021.

¹⁴ ปองกมล สุรัตน์, ‘สาเหตุและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการรังแกผ่านโลกโซเชียล : กรณีศึกษาเยาวชนไทยผู้ถูกรังแก’ (2561) 4 วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ 262, 260-273.

¹⁵ Bangkok News, ‘เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันเกิดขึ้นกับ 2 แปรณระดับโลก คือ Facebook กับ Netflix’ (11 กันยายน 2562) <<https://web.facebook.com/101834801208512/posts/103591404366185/>> สืบค้นวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564

ยื่นขอหมายค้นที่ทำการของบริษัทเคมบริดจ์ อนาคตา ซึ่งปฏิเสธการกระทำผิด และบอกว่าบริษัททำตามขั้นตอนกระบวนการนำข้อมูลมาและการนำไปใช้ของเฟซบุ๊กทุกประการ คริสโตเฟอร์ วีลี อดีตพนักงานบริษัท เคมบริดจ์ อนาคตา อ้างว่า ทางบริษัทได้ข้อมูลส่วนตัวมหาศาลจากการที่ผู้ใช้กดเล่นแอปพลิเคชัน "This is Your Digital Life" ซึ่งสร้างโดย ดร.อเล็กซานร์ โคแกน ล่าสุด นายโคแกน ได้ตอบตกลงที่จะให้ทางการสอบสวน ในขณะที่นายวีลีไม่ตอบตกลง¹⁶

กรณีที่ 6 มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน พิจารณาเสนอเรื่องและความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา 1448 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้การสมรสได้เฉพาะ “ชายและหญิง” ตามเพศกำเนิด ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขกฎหมายรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวอย่างเสมอภาคต่อไป เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2563 นายพงศ์ธร จันทรเลื่อน รองประธานมูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ พร้อมคณะเข้ายื่นเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ขอให้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา 1448 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้เมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้ว” ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 25 มาตรา 26 และมาตรา 27 มาตรา 30 เนื่องจากทำให้คู่รักเพศเดียวกัน ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสและเสียสิทธิพึงมีพึงได้ในสวัสดิการของข้าราชการ¹⁷

กรณีที่ 7 เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563 ชาวเยอรมันซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนประมาณ 17,000 คน เดินขบวนในกรุงเบอร์ลินเมื่อวันที่ผ่านมา เพื่อต่อต้านมาตรการที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อป้องกันการระบาดของโควิด-19 รวมถึงการสวมหน้ากากในที่สาธารณะ โดยอ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตำรวจเยอรมันระบุว่า ผู้เข้าร่วมการประท้วงมีทั้งกลุ่มแนวคิดเสรีนิยม กลุ่มสนับสนุนรัฐธรรมนูญ และกลุ่มต่อต้านการฉีดวัคซีน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาวยุโรปที่โบกธงสัญลักษณ์จักรวรรดิเยอรมนีสีขาวดำและแดง และถือป้ายต่อต้านการสวมหน้ากากด้วย การประท้วงครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากนายไมเคิล บอลเว็ก นักธุรกิจและนักการเมืองผู้ลงแข่งขันตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสตวร์ทการ์ท ได้ออกมารณรงค์ต่อต้านการสวมหน้ากากในที่สาธารณะ พร้อมปลุกระดมให้ประชาชนจำนวนมากต่อต้านมาตรการดังกล่าวของรัฐบาล ด้านนักการเมืองเยอรมนีส่วนใหญ่ต่างออกมาประณามการกระทำของนายบอลเว็กและกลุ่มผู้ประท้วงที่ออกมาชุมนุมโดยไม่สวมหน้ากากและไม่เว้นระยะห่างทางสังคม โดยระบุว่า เป็นการก่ออันตรายต่อสุขภาพประชาชนและทำลายความสำเร็จของประเทศในการควบคุมการระบาดครั้งนี้ เวลานี้เยอรมนีมีผู้ติดเชื้อสะสมกว่า 200,000 ราย และเสียชีวิตมากกว่า 9,000 ราย แต่ตัวเลขผู้ติดเชื้อเริ่มสูงขึ้นอีกครั้งหลังจากที่รัฐบาลผ่อนคลายนโยบายมาตรการล็อกดาวน์¹⁸

¹⁶ BBC News, ‘สภากลางอังกฤษเรียก ชัคเคอร์เบิร์ก เข้าให้การ กรณีละเมิดข้อมูลส่วนตัวผู้ใช้เฟซบุ๊ก’ (20 มีนาคม 2561) <<https://www.bbc.com/thai/international-43475155>> สืบค้นวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564

¹⁷ ผู้จัดการออนไลน์, ‘มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ ยื่นผู้ตรวจฯ ส่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ม.1148 เหตุปิดกั้นสิทธิ จดทะเบียนสมรส’ (MGR ONLINE, 17 มิถุนายน 2563) <<https://mgronline.com/politics/detail/9630000062562>> สืบค้นวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564

¹⁸ VOA Thai, ‘ชาวเยอรมันนับหมื่นคนเดินขบวนประท้วงมาตรการสวมหน้ากากต้านโควิด’ (3 สิงหาคม 2563) <<https://www.voathai.com/a/germany-cononavirus-face-masks-protest/5527540.html>> สืบค้นวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564

จากทั้ง 7 กรณีศึกษาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม ซึ่งทั้ง 7 กรณีศึกษาดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับ “สิทธิของบุคคล” โดยทั้ง 7 กรณีศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กับ “สิทธิในทางส่วนบุคคล” ทั้งสิ้นโดยอาจสรุปได้ ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองความเป็นส่วนบุคคล เรื่องความเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและการละเมิดในสิทธิข้อมูลส่วนบุคคล ปัญหาในกลุ่มนี้ได้แก่ กรณีที่ 1 กรณีที่ 2 กรณีที่ 3 กรณีที่ 4 และกรณีที่ 5

กลุ่มที่สอง เป็นปัญหาเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับเพศสภาพของบุคคลและเกี่ยวข้องกับการสมรสของบุคคล ซึ่งได้แก่ กรณีที่ 6

กลุ่มที่สาม เป็นเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับมาตรการของรัฐในการสวมหน้ากากอนามัย เพื่อป้องกันการระบาดของโรคระบาดใหม่ (โควิด-19)

ลักษณะร่วมกันของทั้งสามกลุ่มดังกล่าวคือ ความเกี่ยวข้องกับ “สิทธิในทางส่วนบุคคล” ของบุคคล ซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน และเกิดจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่ และนี่คือเหตุผลสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านของสิทธิในยุคที่ 4 จาก “สิทธิในทางสังคม” เข้าสู่สิทธิในยุคที่ 5 “สิทธิในทางส่วนบุคคล”

3. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในทางส่วนบุคคลในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญไทย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นในหัวข้อที่ 1 ความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และ 2. สิทธิในทางส่วนบุคคลภายใต้สถานการณ์ของความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม ในหัวข้อนี้จะได้พิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในทางส่วนบุคคลในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้ 3.1 ความหมายและขอบเขตของ “สิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล” 3.2 สัมพันธภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่กับสิทธิและเสรีภาพในยุคเดิม และ 3.3 หน้าที่ของรัฐและของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

3.1 ความหมายและขอบเขตของ “สิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล” หากพิจารณาสิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคลที่มีพื้นฐานมาจากรัฐธรรมนูญ เช่น พิจารณาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งประกอบด้วยสิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล ดังนี้ 3.1.1 สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล (มาตรา 28) และ 3.1.2 สิทธิส่วนบุคคล (มาตรา 32)

3.1.1 สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล (มาตรา 28) ตามมาตรา 28 วรรคแรกบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” จากบทบัญญัติดังกล่าวอาจแยกออกเป็น

ก. สิทธิในชีวิตและร่างกาย การที่บุคคลมีสิทธิในชีวิตและร่างกายย่อมก่อให้เกิดความผูกพันต่อรัฐและบุคคลอื่นที่จะไม่อาจก้าวล่วงต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่น การก้าวล่วงในชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่นจึงเป็นฐานที่นำมาสู่ความผิดทางอาญา และความรับผิดในทางแพ่ง นอกเหนือจากสิทธิในชีวิตและร่างกายย่อมขยายรวมถึงสิทธิในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายของบุคคลนั้น เช่น สิทธิในทางสาธารณสุข บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธการรักษา หรือบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะแสดงเจตจำนงที่จะปฏิเสธการรักษาด้วยวิธีการ

บางประการ (living will) หรือบุคคลมีสิทธิที่จะบริจาคอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายตนได้ หรือบุคคลย่อมมีสิทธิกำหนดเพศสภาพของตนได้ เช่น ต้องการแปลงเพศจากเพศชายเป็นเพศหญิง หรือเปลี่ยนจากเพศหญิงเป็นเพศชาย ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตาม สิทธิในชีวิตและร่างกายย่อมไม่หมายรวมถึง สิทธิที่จะตาย หรือที่เรียกว่า “การณษฆาต”

ข. เสรีภาพในชีวิตและร่างกาย มีลักษณะแตกต่างไปจากสิทธิในชีวิตและร่างกาย กล่าวคือ บุคคลย่อมมีความอิสระเหนือชีวิตและร่างกายของตน ซึ่งหมายถึง ขอบเขตของชีวิตและร่างกายของบุคคลนั้น ๆ ย่อมมีอิสระที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด หรืออาจกล่าวได้ว่า เสรีภาพในชีวิตและร่างกายนั้นเป็นเสมือนเสรีภาพทั่วไปของบุคคล บุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดตราบเท่าที่ไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่เป็นการปฏิบัติต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การที่บุคคลใดจะอยู่กับบุคคลเพศเดียวกันย่อมเป็นเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลนั้น ๆ หรือการที่บุคคลต้องการกำหนดเพศสภาพของตนเองให้แตกต่างเพศตามกำเนิดก็ย่อมเป็นเสรีภาพของบุคคลนั้น ๆ

3.1.2 สิทธิส่วนบุคคล (มาตรา 32) ในประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลนั้น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 32 ได้บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูล ส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

บทบัญญัติมาตรานี้มีสถานะเป็น “สิทธิ” ซึ่งย่อมก่อให้เกิดความผูกพันต่อรัฐและบุคคลอื่นที่จะไม่ก้าวล่วงในสิทธิส่วนบุคคล จากบทบัญญัติดังกล่าวอาจแยกสิทธิส่วนบุคคลออกเป็น (1) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (2) สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง (3) สิทธิในครอบครัว และ (4) สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

(1) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว หมายถึง สิทธิของบุคคลที่จะไม่ให้บุคคลใดเข้ามาก้าวล่วงในขอบเขตของความเป็นส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ ในการพิจารณาถึงสิทธิในความเป็นส่วนตัวนั้นจำเป็นต้องแยกพิจารณาระหว่างบุคคลทั่วไปกับบุคคลสาธารณะ โดยทั่วไปแล้ว “บุคคลสาธารณะ” ย่อมมีขอบเขตของความเป็นส่วนตัวน้อยกว่าบุคคลทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม บุคคลสาธารณะก็ย่อมมีเขตแดนของความเป็นส่วนตัวอยู่ เช่นในช่วงที่เวลาที่เป็นช่วงของการพักผ่อนที่มีได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นบุคคลสาธารณะ

(2) สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง หมายถึง สิทธิของบุคคลที่จะปกป้องต่อคุณค่าในทางส่วนตัวที่มีฐานมาจากเกียรติยศ ชื่อเสียงของตนเอง การที่บุคคลอื่นก้าวล่วงในขอบเขตสิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง อาจเป็นการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาในฐานดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทบุคคล สำหรับในทางแพ่งนั้น หากมีการกระทำละเมิดต่อเกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลย่อมก่อให้เกิดความรับผิดจากการกระทำละเมิด

(3) สิทธิในครอบครัว หมายถึง สิทธิของบุคคลในอันที่จะก่อตั้ง ปกป้อง คุ้มครอง ดูแล รักษา ครอบครัวของตนและสมาชิกในครอบครัวของตน จากการก้าวล่วงใด ๆ ที่เข้าไปในเขตแดนส่วนบุคคลที่เป็นขอบเขตของครอบครัวและสมาชิกของครอบครัว ทั้งนี้เพราะถือว่า ครอบครัวเป็นหน่วยของสังคมและเป็นหน่วยที่เป็นขอบเขตแห่งความเป็นส่วนตัวบุคคลที่ไม่ใช่ลักษณะปัจเจกบุคคล แต่มีลักษณะเป็นหน่วยทางสังคมที่อาจประกอบด้วยสมาชิกที่แตกต่างกันไปของแต่ละครอบครัว

(4) สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล ถือว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคลประเภทหนึ่งแต่เป็นสิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น ๆ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง “ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ”¹⁹ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงมีผลทำให้การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลสามารถบรรลุความมุ่งหมายของการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลได้

กล่าวโดยสรุป สิทธิส่วนบุคคลอาจแบ่งได้หลายประเภทแต่มีศูนย์กลางของการคุ้มครองเหมือนกันคือ “คุณค่าของความเป็นบุคคลแต่ละบุคคล” อันถือว่าในเขตแดนดังกล่าวบุคคลแต่ละบุคคลย่อมสงวนหรือหวงกันพื้นที่เหล่านั้นไม่ให้รัฐหรือบุคคลอื่นเข้ามาก้าวล่วงได้ การเข้ามาก้าวล่วงโดยปราศอำนาจย่อมเป็นการกระทำที่เป็นความผิดและก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามมา

3.2 สัมพันธภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสิทธิและเสรีภาพในยุคเดิมกับสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ หากย้อนกลับไปพิจารณาสิทธิและเสรีภาพในยุคที่ 1 - ยุคที่ 4 กล่าวคือ ยุคที่ 1 สิทธิและเสรีภาพในทางความเชื่อ ยุคที่ 2 สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ยุคที่ 3 สิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง และ ยุคที่ 4 สิทธิและเสรีภาพในทางสังคม สิทธิและเสรีภาพส่วนใหญ่เป็นสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับปัจเจกบุคคล ด้วยเหตุนี้สิทธิและเสรีภาพในยุคเดิมมักจะวางหลักการพื้นฐานไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อผูกพันอำนาจรัฐกับสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ ซึ่งในที่แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 หัวข้อ 3.2.1 สัมพันธภาพของสิทธิและเสรีภาพในยุคเดิม และ 3.2.2 สัมพันธภาพของสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

3.2.1 สัมพันธภาพของสิทธิและเสรีภาพในยุคเดิม โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตย (ยุคที่ 3) และสิทธิและเสรีภาพในทางสังคม(ยุคที่ 4) สิทธิและเสรีภาพใน 2 ยุคนี้ผู้ที่มีบทบาทหลักขึ้นอยู่กับกระทำของรัฐเป็นหลัก การเกิดขึ้นของสิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตย (ยุคที่ 3) เกิดขึ้นมาในเวลาใกล้เคียง ๆ กับการเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรที่เกิดขึ้นที่สหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. 1787 และต่อมาภายหลังการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 สิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตยจึงเกิดจากการต่อสู้ใน 2 ลักษณะคือ ก. การต่อสู้กับผู้ปกครองอาณานิคม (สหรัฐอเมริกา) และ ข. การต่อสู้กับสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ฝรั่งเศส) ผลของการต่อสู้ทั้งสองทำให้เปิดมิติของสิทธิในการปกครองของประชาชนและด้วยเหตุนี้การบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องที่รัฐรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต่อการปกครอง สิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตย²⁰ ซึ่งหมายถึง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น, เสรีภาพในการรวมกลุ่ม, เสรีภาพในการชุมนุม, เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น ฐานของสิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตยยังมีบทบาทมาจวบจนถึงปัจจุบันนี้ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นในกรณีศึกษากรณีที่ 7 เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2563 ชาวเยอรมันซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนประมาณ 17,000 คน เดินทางมาในกรุงเบอร์ลินเมื่อวันที่ผ่านมา เพื่อต่อต้านมาตรการที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อป้องกันการระบาดของโควิด-19 รวมถึงการสวมหน้ากากในที่สาธารณะ โดยอ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การชุมนุมของ

¹⁹ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

²⁰ รายละเอียดโปรดดู บรรเจิด สิงคะเนติ, *หลักพื้นฐานสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2562) 42.

ชาวเยอรมันในครั้งนั้นมุ่งหมายเพื่อต่อต้านต่อมาตรการของรัฐที่เห็นว่าเข้ามาก้าวล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งกรณีนี้เป็นไปตามที่กลุ่มผู้ชุมนุมชาวเยอรมันกล่าวอ้างหรือไม่จะได้ศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

สำหรับสิทธิและเสรีภาพในทางสังคม(ยุคที่ 4) เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อันสืบเนื่องมาจากภาวะที่โลกแบ่งออกเป็น 2 ค่าย คือ ค่ายเสรีนิยมกับค่ายสังคมนิยม จากความขัดแย้งในทางอุดมการณ์ของสองค่ายดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งที่เรียกว่า “สงครามเย็น” ซึ่งเป็นสงครามแห่งแนวคิดอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ความคิดอุดมการณ์ที่แตกต่างขัดแย้งกันทำให้ทั้งสองมองประเด็นเรื่อง “สิทธิของบุคคล” แตกต่างกัน ในขณะที่ฝ่ายเสรีนิยมมองว่าบุคคลทุกคนเท่ากันในทางกฎหมาย แต่ฝ่ายสังคมนิยมมองว่าบุคคลเท่ากันในทางกฎหมายนั้นไม่เพียงพอบุคคลจะต้องมีหลักประกันในโอกาสด้วยจึงจะทำให้สิทธิของบุคคลสามารถบรรลุความมุ่งหมายได้ ประกอบกับประเทศในฝ่ายเสรีนิยมได้นำแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งถูกโจมตีจากฝ่ายสังคมนิยมว่า ชนชั้นนายทุนได้ขูดรีดเอาค่าแรงส่วนเกินไปเป็นของนายทุนและสร้างความมั่งคั่งร่ำรวยเฉพาะชนชั้นนายทุนเท่านั้น ในขณะที่กรรมกรและแรงงานนั้นกลายเป็นชนชั้นที่ไม่มีหลักประกันในการดำรงชีวิต จากความขัดแย้งดังกล่าวนี้เองที่นำมาสู่การต่อสู้เรียกร้องเพื่อหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของชนชั้นแรงงาน กล่าวคือ สิทธิในการมีงานทำ สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในการรักษาพยาบาลสิทธิในการศึกษา เป็นต้น²¹ สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้จะบรรลุความมุ่งหมายได้เพียงใดรัฐมีบทบาทอย่างสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว หรืออย่างน้อยที่สุด การบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ไว้ในรัฐธรรมนูญย่อมก่อให้เกิดสิทธิของปัจเจกบุคคลในการฟ้องรัฐเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามที่บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ

จากการพิจารณาสิทธิในยุคที่ 3 และสิทธิในยุคที่ 4 ที่มาพร้อมกับการบัญญัติรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรทำให้เห็นได้ว่า สิทธิในยุคที่ 3 และสิทธิในยุคที่ 4 ศูนย์กลางของความผูกพันนั้นอยู่ที่ “รัฐ” กล่าวคือ สิทธิในยุคที่ 3 การละเมิดหรือการแทรกแซงสิทธิในทางประชาธิปไตยนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องของฝ่ายรัฐที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิในกลุ่มนี้ ในขณะที่สิทธิในยุคที่ 4 นั้น การจะบรรลุความมุ่งหมายของสิทธิในยุคนี้หรือไม่เพียงใดรัฐย่อมมีบทบาทหลักในการทำให้สิทธิในทางสังคมบรรลุความมุ่งหมายหรือไม่ เพียงใด

3.2.2 สัมพันธภาพของสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ จากกรณีศึกษา 7 กรณีดังกล่าวข้างต้นซึ่งแยกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ **กลุ่มที่หนึ่ง** เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เรื่องความเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและการละเมิดในสิทธิข้อมูลส่วนบุคคล ปัญหาในกลุ่มนี้ได้แก่ กรณีที่ 1 กรณีที่ 2 กรณีที่ 3 กรณีที่ 4 และกรณีที่ 5 **กลุ่มที่สอง** เป็นปัญหาเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับเพศสภาพของบุคคลและเกี่ยวข้องกับการสมรสของบุคคล ซึ่งได้แก่ กรณีที่ 6 และ **กลุ่มที่สาม** เป็นเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับมาตรการของรัฐในการสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันการระบาดของโรคระบาดใหม่ (โควิด-19) ซึ่งทั้งสามกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กับ “สิทธิในทางส่วนบุคคล” แต่การกระทบสิทธิในทางส่วนบุคคลของแต่ละกลุ่มนั้นมิได้มาจากการกระทำของรัฐ หรือมิได้เกิดจากการกระทำของรัฐโดยตรง กล่าวคือ

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เรื่องความเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและการละเมิดในสิทธิข้อมูลส่วนบุคคล การกระทำละเมิดสิทธิในทางส่วนบุคคล

²¹ เพิ่งอ้าง 43.

บุคคลในกลุ่มนี้ล้วนเป็นการกระทำของบุคคลทั้งสิ้นมิได้เกี่ยวกับการกระทำของรัฐ โดยเฉพาะกรณีของบริษัทฯ ใหญ่ ที่ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลเป็นจำนวนมาก หรือมีเช่นนั้นการกระทบสิทธิเกิดจากการใช้สื่อโซเชียล มีเดีย หรือสื่อสมัยใหม่ไปกระทบกับสิทธิส่วนบุคคลของอีกบุคคลหนึ่ง สภาพความขัดแย้ง ในลักษณะบุคคลกับบุคคลโดยผ่านสื่อโซเชียลดังกล่าวมีปัญหามากขึ้นเป็นลำดับ จนอาจกล่าวได้ว่ากลายเป็นปัญหา แห่งยุคสมัยแห่งโลกไซเบอร์และเป็นปัญหาที่นำมาสู่ความขัดแย้งในโลกแห่งความเป็นจริง

กลุ่มที่สอง เป็นปัญหาเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับเพศสภาพของบุคคลและเกี่ยวโยงกับ การสมรสของบุคคล ปัญหาดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดที่กฎหมายของรัฐ แต่การที่รัฐไม่กล้าเปิดกว้างในเรื่องเหล่านี้ อาจเกิดมาจากทัศนคติในทางศาสนา หรือในทางความเชื่อของสังคมนั้น ๆ ประเด็นปัญหานี้แท้ที่จริงแล้วเป็น ประเด็นเรื่องทัศนคติโดยรวมของสังคมนั้น ๆ มากกว่าที่จะเป็นการกระทำของรัฐโดยลำพัง

กลุ่มที่สาม เป็นเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับมาตรการของรัฐในการสวมหน้ากากอนามัย เพื่อป้องกันการระบาดของโรคระบาดใหม่ (โควิด-19) การระบาดของโรคอุบัติใหม่เป็นสิ่งที่รัฐทั้งหลายจำเป็นต้อง จะต้องหามาตรการในการป้องกันโรคระบาด ดังนั้น มาตรการที่รัฐทั้งหลายนำมาใช้เพื่อการป้องกันจึงไม่ใช่สาเหตุ โดยตรงของการกระทบสิทธิของบุคคล แต่ปัญหาพื้นฐานมาจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่

ดังนั้น หากพิจารณาสภาพการณ์ของการกระทำสิทธิจากทั้งกรณีแล้วจะเห็นได้ว่า ทั้งสามกรณีมิได้เกิดมา จากการกระทำของรัฐ แต่กลับเกิดมาจากการกระทำของปัจเจกบุคคลหรือเกิดมาจากการกระทำของบริษัทฯ ใหญ่ที่ครอบครอง ข้อมูลส่วนบุคคล หรือมีพื้นฐานมาจากทัศนคติโดยรวมของสังคมนั้น ๆ หรือเกิดมาจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่ จากสัมพันธภาพที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่รัฐเป็นศูนย์กลางของความผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพ กลับกลายมาเป็นรัฐ กลายเป็นเพียงคนกลางที่จะมีผลต่อการกระทบสิทธิในทางส่วนบุคคลมากหรือน้อยเพียงใด สัมพันธภาพที่ เปลี่ยนไปดังกล่าวนี้อาจจะนำมาสู่ข้อพิจารณาในประเด็นสำคัญคือ “หน้าที่ของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุค ใหม่” ซึ่งเป็นประเด็นที่จะได้ศึกษาในรายละเอียดต่อไป

3.3 หน้าที่ของรัฐและของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ โดยแบ่งหัวข้อในการศึกษาออกเป็น

3.3.1 หน้าที่ของรัฐต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ และ 3.3.2 หน้าที่ของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 หน้าที่ของรัฐต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ หากพิจารณาหน้าที่ของรัฐที่มีต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคลในยุคที่ผ่านมามีอาจแยกสิทธิของบุคคลหน้าที่ของรัฐที่มีต่อสิทธิดังกล่าวได้ ดังนี้²²

ก. status negativus, ข. status positivus และ ค. status activus โดยรัฐมีหน้าที่ต่อ สิทธิต่าง ๆ ดังนี้ ก. status negativus หมายถึง กลุ่มของสิทธิและเสรีภาพที่ใช้สิทธิและเสรีภาพของปัจเจก บุคคลจะต้องปราศจากการแทรกแซงใด ๆ จากรัฐ การใช้สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้ปัจเจกบุคคลสามารถ ดำเนินการได้เองโดยรัฐไม่ต้องเข้าไปดำเนินการใด ๆ สิทธิในกลุ่มนี้ ได้แก่ เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพใน เคหสถาน เสรีภาพในการสื่อสาร สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ฯลฯ หน้าที่ของรัฐจากสิทธิในกลุ่มนี้คือ มีหน้าที่ที่จะไม่เข้าไปก้าวกาลังในแดนสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

²² Bodo Pieroth und Bernhard Schlink, *Grundrechte – Staatsrecht II* (23rd edn, Hüthig Jehle Rehm 2017) 21.

ข. status positivus หมายถึง กลุ่มของสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลไม่สามารถบรรลุความมุ่งหมายได้โดยการดำเนินการใด ๆ ของบุคคลนั่นเอง รัฐจำต้องเข้าไปดำเนินการบางประการเพื่อให้สิทธิในกลุ่มนี้ของบุคคลสามารถบรรลุความมุ่งหมายได้ สิทธิในกลุ่มนี้ได้แก่ สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สิทธิในการรับบริการทางสาธารณสุข, สิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐของเด็กและเยาวชน, สิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นบริการสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐของผู้พิการ ฯลฯ หน้าที่ของรัฐจากสิทธิในกลุ่มนี้คือ รัฐมีหน้าที่ในการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณสุขโรคหรือสาธารณสุขการ รวมทั้งระบบการศึกษาระบบสาธารณสุข เพื่อเป็นหลักประกันในการดำรงชีพของบุคคล

ค. status activus หมายถึง กลุ่มของสิทธิของบุคคลที่เป็น “สิทธิพลเมือง” ซึ่งได้แก่ สิทธิในการรับราชการ, สิทธิในการตั้งพรรคการเมือง, สิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองต่าง ๆ หน้าที่ของรัฐที่มีต่อสิทธิในกลุ่มนี้คือ รัฐต้องปฏิบัติต่อสิทธิของพลเมืองอย่างเท่าเทียมกัน ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

สำหรับสิทธิและเสรีภาพในยุคที่ 5 ซึ่งเน้นย้ำไปที่ “สิทธิในทางส่วนบุคคล” ที่ประกอบด้วยสภาพการณ์ของสิทธิและเสรีภาพใน 3 กลุ่มดังกล่าวแล้วข้างต้น คือ **กลุ่มที่หนึ่ง** เป็นเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล **กลุ่มที่สอง** เป็นปัญหาเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลเกี่ยวกับเพศสภาพของบุคคลและเกี่ยวข้องกับการสมรสของบุคคล และ **กลุ่มที่สาม** เป็นเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลเกี่ยวกับมาตรการของรัฐในการสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันการระบาดของโรคระบาดใหม่ (โควิด-19) หากพิจารณาหน้าที่ของรัฐจากสิทธิและเสรีภาพทั้ง 3 กลุ่มนี้ ได้ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล หน้าที่ของรัฐต่อสิทธิและเสรีภาพในกลุ่มนี้รัฐพึงมีหน้าที่สำคัญ 3 ประการ คือ ก. หน้าที่ในการวางมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข. หน้าที่ในการช่วยเหลือปกป้องหรือคุ้มครองบุคคลจากการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อผลประโยชน์อื่น ๆ โดยเฉพาะกรณีที่เกิดจากบริษัทยักษ์ใหญ่ที่ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคล ค. รัฐต้องส่งเสริมให้บุคคลใช้โซเชี่ยลมีเดียอย่างรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

กลุ่มที่สอง เป็นปัญหาเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลเกี่ยวกับเพศสภาพของบุคคลและเกี่ยวข้องกับการสมรสของบุคคล สิทธิและเสรีภาพในกลุ่มนี้รัฐมีหน้าที่ที่สำคัญ 3 ประการ คือ ก. รัฐต้องมีมาตรการในทางกฎหมายเพื่อรองรับกลุ่มเพศสภาพดังกล่าว โดยเฉพาะการสมรสหรือการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน เพื่อให้บุคคลกลุ่มนี้มีความมั่นคงในทางครอบครัว ข. รัฐต้องไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพศสภาพดังกล่าวในการรับบุคคลเข้าเป็นบุคลากรของรัฐหรือในการดำเนินการใด ๆ ของรัฐ และ ค. รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้สังคมมีทัศนคติที่เปิดกว้างในการดำรงอยู่ร่วมกันกับกลุ่มเพศสภาพดังกล่าว

กลุ่มที่สาม เป็นเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลเกี่ยวกับมาตรการของรัฐในการสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันการระบาดของโรคระบาดใหม่ (โควิด-19) พื้นฐานของหน้าที่ของรัฐในส่วนนี้รัฐย่อมมีหน้าที่ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ดังนั้น รัฐจึงสามารถวางมาตรการที่อาจกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลได้ การก้าวล่วงเข้ามาในแดนสิทธิส่วนบุคคลของรัฐในกรณีนี้จึงเป็นมาตรการที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ รัฐย่อมสามารถกำหนดมาตรการดังกล่าวได้เท่าที่เป็นมาตรการที่เป็นไปตามหลักความพอสมควรแก่เหตุหรือหลักความได้สัดส่วน

3.3.2 หน้าที่ของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ ความเปลี่ยนแปลงประการสำคัญของสิทธิในยุคที่ 5 นั้นอยู่ที่หน้าที่ของบุคคลที่มีต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ กล่าวคือ สิทธิและเสรีภาพในยุคเดิมเรียกร้องหน้าที่ของรัฐดังกล่าวแล้วข้างต้น ส่วนหน้าที่ของบุคคลนั้นย่อมมีหน้าที่ที่จะใช้สิทธิของตนได้ตราบเท่าที่ ก. ไม่กระทบสิทธิของบุคคลอื่น ข. ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และ ค. ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหากพิจารณาหน้าที่ของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ 3 กลุ่มข้างต้น อาจพิจารณาหน้าที่ของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ได้ ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองความเป็นส่วนบุคคล การคุ้มครองเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือสิทธิในครอบครัว ซึ่งอาจแบ่งหน้าที่ของบุคคลได้ ดังนี้

ก. หน้าที่ของบุคคลที่จะไม่ละเมิดในข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่น การนำข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่นไปใช้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมจะต้องขอความยินยอมจากบุคคลนั้นก่อน

ข. บุคคลแม้จะมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็นผ่านโซเชียลมีเดีย ซึ่งการแสดงความคิดเห็นดังกล่าวอาจไม่ถึงเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคล แต่การแสดงความคิดเห็นดังกล่าวอาจมีส่วนในการทำร้ายผู้คนที่เกี่ยวข้อง เช่น การก่อกวนในโลกไซเบอร์อย่างไม่เลิกรา จนทำให้บุคคลได้ตัดสินใจตัวตาย เป็นต้น เครื่องมือในการแสดงความคิดเห็นในยุคใหม่ที่รวดเร็วและส่งผลกระทบในวงกว้างจึงต้องการจึงต้องการวุฒิภาวะและความรับผิดชอบของบุคคลที่ใช้เครื่องมือดังกล่าวมากขึ้นเป็นเงาตามตัวตามความรวดเร็วและการกระทบในวงกว้าง

กลุ่มที่สอง เป็นปัญหาเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับเพศสภาพของบุคคล หน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในกลุ่มนี้ มีข้อพิจารณา ดังนี้

ก. หน้าที่ของบุคคลที่จะปฏิบัติต่อบุคคลเพศสภาพอย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะกระทำในฐานะใด กล่าวคือในฐานะที่เกี่ยวกับมาตรการกลไกของรัฐ หรือในฐานะอื่นใด

ข. หน้าที่ที่จะปฏิบัติหรือใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มบุคคลเพศสภาพในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งคนในสังคม โดยการยอมรับและเคารพเขตแดนส่วนบุคคลของแต่ละคนในการที่กำหนดเพศสภาพของตนตามที่บุคคลนั้น ๆ พึงประสงค์

กลุ่มที่สาม เป็นเรื่องสิทธิในทางส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับมาตรการของรัฐในการสวมหน้ากากอนามัย เพื่อป้องกันการระบาดของโรคระบาดใหม่ (โควิด-๑๙) หน้าที่ของบุคคลภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวมีข้อพิจารณา ดังนี้

ก. หน้าที่ของบุคคลที่จะต้องป้องกันโรคระบาดไม่ให้ตนเองได้รับเชื้อ หน้าที่ในส่วนนี้มีใช้หน้าที่ที่มีต่อตนเองเท่านั้น หากแต่เป็นหน้าที่ที่มีต่อสังคมด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ตนเองเป็นหน่วยแพร่เชื้อไปยังบุคคลอื่น ดังนั้น ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพในส่วนนี้จึงมิใช่ขอบเขตที่เป็น “สิทธิส่วนบุคคล” โดยเด็ดขาด เพราะหากเป็นขอบเขตที่เป็นส่วนบุคคลโดยเด็ดขาดแล้ว รัฐไม่อาจเข้ามาก้าวล่วงได้ เช่น การบริโภคน้ำอัดลมมาก ๆ จะทำให้เป็นโรคเบาหวาน รัฐไม่สามารถห้ามบุคคลใดบุคคลหนึ่งบริโภคน้ำอัดลมได้ เพราะการเป็นโรคเบาหวานไม่ใช่โรคระบาดที่แพร่กระจายไปยังบุคคลอื่นได้ ลำพังหน้าที่ที่มีต่อตนเองเท่านั้นรัฐไม่สามารถก้าวล่วงเข้ามาได้

ข. หน้าที่ที่จะไม่แพร่กระจายโรคอุบัติใหม่ไปยังบุคคลอื่น ดังนั้น การที่บุคคลใดติดเชื้อโควิด-19 บุคคลนั้นย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องป้องกันตนเองไม่ให้เชื้อแพร่กระจายไปยังบุคคลอื่น โดยมีมาตรการในการสวมหน้ากากอนามัย, มาตรการในการกักตัวบุคคลดังกล่าว เป็นต้น กรณีเหล่านี้แม้จะก้าวล่วงเข้ามาจำกัดสิทธิและ

เสรีภาพส่วนบุคคล มาตรการของรัฐในกรณีเหล่านี้ย่อมเป็นมาตรการที่กระทำได้ เพราะเป็นมาตรการที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและเป็นมาตรการที่เป็นไปตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ

ค. หน้าที่ของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรการในการป้องกันการระบาดดังกล่าว เช่น มาตรการระยะรักษาระยะห่างทางสังคม (social distancing) มาตรการ work from home มาตรการ จำกัดเวลาในการเข้าสถานบันเทิง เป็นต้น หน้าที่เหล่านี้เป็นหน้าที่เพื่อการระงับการระบาดของโรคอุบัติใหม่ซึ่งเข้ามามีบทบาทในการกระทบต่อการใช้ชีวิตของทุกคนในสังคม แต่ก็เป็มาตรการที่จำเป็นในการต่อสู้กับการระบาดของโรคอุบัติใหม่

กล่าวโดยสรุป สิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่เรียกร่องหน้าที่ของบุคคลมากกว่าสิทธิและเสรีภาพในยุคเดิม เพราะสิทธิและเสรีภาพในยุคเดิมนั้นเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับบุคคล ซึ่งเรียกร่องหน้าที่ของรัฐที่มีต่อบุคคลเป็นฐานสำคัญ แต่ความสัมพันธ์ของสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่นั้น เป็นความสัมพันธ์หลายฝ่าย กล่าวคือ รัฐ บุคคล สังคม ซึ่งเรียกร่องหน้าที่โดยเฉพาะของบุคคลที่มีต่อบุคคล และของบุคคลที่มีต่อสังคมค่อนข้างมาก อาจกล่าวได้ว่า สิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่เรียกร่องหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น และต่อสังคมกลายเป็นหัวใจสำคัญของสิทธิในยุคที่ 5 และนี่ความเปลี่ยนแปลงประการสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่

4.บทสรุป

พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพได้เปลี่ยนผ่านมาแล้ว 4 ยุค จากสิทธิและเสรีภาพทางความเชื่อมาสู่สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ, สิทธิและเสรีภาพในทางประชาธิปไตย และสิทธิและเสรีภาพในทางสังคม การเปลี่ยนแปลงสิทธิในแต่ละยุคนั้นล้วนมีปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิทธิและเสรีภาพในแต่ละยุคสมัย เฉกเช่นเดียวกับการเปลี่ยนผ่านจากยุคที่ไปสู่ยุคที่ 5 ย่อมเกิดจากความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับ “สิทธิและเสรีภาพในทางส่วนบุคคล” บนพื้นฐานของสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปดังกล่าวจึงต้องนำมาสู่การกำหนดความสัมพันธ์ใหม่ โดยจะต้องพิจารณาถึงหน้าที่ของรัฐที่มีต่อสิทธิและเสรีภาพในยุค และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ของบุคคลต่อสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง กล่าวคือ สิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่ซึ่งเป็นความสัมพันธ์หลายฝ่าย กล่าวคือ รัฐ บุคคล สังคม ซึ่งเรียกร่องหน้าที่โดยเฉพาะของบุคคลที่มีต่อบุคคล และของบุคคลที่มีต่อสังคมค่อนข้างมาก อาจกล่าวได้ว่า สิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่เรียกร่องหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น และต่อสังคมกลายเป็นหัวใจสำคัญของสิทธิในยุคที่ 5 และนี่ความเปลี่ยนแปลงประการสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในยุคใหม่